

Érvelés, tárgyalás, meggyőzés

5. óra

Keretezés

Érveléstechnika: vitatípusok; a
racionális vita és elemzése

TÉMAKÖRÖK

Keretezés

Érveléstechnika

- vitatípusok és manipulálásuk
- a racionális vita és elemzése (hatásosság, erősség, forma, tartalmi helyesség)

Keretezés / framing

Keretezés / framing

Can you find the
the mistake?

1 2 3 4 5 6 7 8 9

12
A B C
14

Az emlékezet mint konstruktív folyamat

Az országot titokzatos járvány fenyegeti, amelyben 600 ember pusztul el. Te vagy a döntéshozó, a szakértőid 2 alternatív programmal állnak elő:

- 400 ember fog meghalni.
- egyharmad valószínűséggel senki nem hal meg, kétharmad valószínűséggel 600 ember meghal.

Melyiket választanád?

Az emlékezet mint konstruktív folyamat

Az országot titokzatos járvány fenyegeti, amelyben 600 ember pusztul el. Te vagy a döntéshozó, a szakértőid 2 alternatív programmal állnak elő:

- 200 ember megmenthető.
- egyharmad valószínűséggel mindenki életben marad, de kétharmad valószínűséggel mindenki meghal.

Melyiket választanád?

Keretezés / framing

A fenti példában mindkét esetben logikailag azonos esetek közül kellett választani.

A várható hasznosság mindkét esetben megegyezett.

Mégis az **első esetben** a kísérleti személyek 72 százaléka választotta a 2. lehetőséget:

- ennek oka a kockázatkerülő viselkedés.
- azzal, hogy milyen információt emelnek ki a szakértők a prezentáció során, megváltoznak a választási preferenciák.

A **második esetben** a kísérleti személyek több mint 70 százaléka a 1. lehetőségre szavaz!

Ennek okát a megfogalmazás, a keretezés módjában kell keresnünk!

Keretezés / framing

A kérdések **megfogalmazása** nagyban befolyásolhat akár tanúvallomásokot, esküdtszéki döntéseket is.

Pl. a kísérleti személyek két autó ütközését látják egy videofelvételen.

Az egyik esetben azt kérdezik tőlük:

„Milyen sebességgel haladtak a kocsik, amikor egymásba csapódtak?”
(„smash”)

Máskor azt:

„Milyen sebességgel haladtak a kocsik, amikor egymásnak ütköztek?”
(„hit”)

Az első esetben 30 km/h-val nagyobb értéket becsülnek átlagosan!

A „csapódás”-os esetnél az 1 héttel később felvett kérdőíven a kérdezettek már arra is emlékeztek, hogy a felvételen üvegszilánkok repkedtek, ami valójában nem történt meg.

További példák keretezésre

- 2001.09.11. a terror mint bűncselekmény v. a terror mint háború?
- Globális felmelegedés v. globális klímaváltozás?
- Adóteher v. társadalmi hozzájárulás?
- Adófizetők pénze v. közösségi fogyasztás?
- Egy rossz alma megfertőzi a többit v. rohad a rendszer?
- Ajkai vörösiszap-katasztrófa v. baleset?

ÉRVELÉSTECHNIKA

Mi az érveléstechnika?

Egy érvelést több szempontból lehet elemezni:

- **Szociológiai:** pl. a vitában részt vevő felek intézményi háttérét vizsgáljuk
- **Szociálpszichológiai:** pl. a társas környezet jelenléte hogyan hat az érvelő teljesítményére?
- **Érveléstechnikai:** felek nyelvi megnyilatkozásait vizsgálja.
 - A vitában részt vevő felek milyen álláspontot képviselnek, azt milyen eszközzel kívánják védeni:

Mi a vita?

A vita egy verbális konfliktus-szituáció: nézetek, álláspontok, érdekek és érzelmek ütközése.

Milyen mértékben jelenik meg benne a racionalitás és az érzelem?

- A meggyőződés, amely az embert racionális szempontból az álláspontjához fűzi, rendszerint egyben érzelmi viszonyt is jelent.
- Szeretjük a gondolatainkat, mi találtuk ki, büszkék vagyunk rájuk.
- Ha már egyszer nyilvánosan kiálltunk mellette, ciki lenne, ha kiderülne, hogy hamis...

**A racionalitás és az érzelem különböző súlyokkal,
de mindig jelen vannak.**

A vita típusai

VITATÍPUS	KIINDULÓ KONFLIKTUS	MÓDSZEREK, ESZKÖZÖK	CÉL
veszekedés	érzelmi feszültség	a személy támadása, megfélemlítés	a partner „kikészítése”, legyőzése, a feszültség levezetése, ill. a győzelem
törvényszéki tárgyalás	rivalizálás	minden a dramaturgia szabályai szerint megengedett eszköz	a vitában részt nem vevő harmadik fél jóindulatának elnyerése
tárgyalás	érdeklődés	alkudozás	a felek számára elfogadható kompromisszum kialakítása
racióális vita	véleménykülönbség	bizonyítás és kritika, érvelések segítségével	az igazság kiderítése, a helyes álláspont megtalálása, a véleménykülönbség feloldása

A vita típusai: RACIONÁLIS VITA

Alapkonfliktus: eltérő álláspontok, vélemények (Videó: Ace Ventura)

Cél: egy jó minőségű, igaz tudás elérése, a véleménykülönbség feloldása. Ha ez utóbbi nem sikerül, akkor is számos előny származik a vitából.

- ❑ A saját álláspont előfeltevései és következményei látványosabbá válhatnak.
- ❑ Kiderülhet, hogy a kérdés nem eldönthető, esetleg hit kérdése.
- ❑ Világosabban látjuk a felvehető alternatív álláspontokat.

Eszköz: racionális érvelés közösen elfogadott érvelési normák és bizonyítékok, erős érvek mentén.

Sikeressége a racionális vita megfelelő lefolytatásán múlik, a biztos igazságot, megegyezést nem garantálja.

A vita típusainak manipulálása

A vita típusát legerősebben a domináns konfliktus határozza meg.

A négy vitatípus elemzési sémákat takar, a valóságban gyakran keverednek egymással:

- az ún. oxfordi vita racionális vitaként lett ismert, annak szabályait várják el a nézők a résztvevőktől, de mégis valójában törvényszéki tárgyalás típusú vita.
- a tévében néha nehéz eldönteni, hogy törvényszéki tárgyalást vagy veszekedést látunk.

Ráadásul maga a vita típusa is manipulálható!

A vita típusának manipulálása azt jelenti, hogy valamelyik szereplő más típusú vitaként állít be egy vitát, mint amit a domináns konfliktus kívánna.

- A manipuláló gyakran (függetlenül, hogy tudatosan vagy nem tudatosan teszi) saját érdekeinek megfelelően alakítja át a vitát.

Példák a vita típusainak manipulálására

A veszekedéssé manipulált racionális vita:

- Mindezt csak azért mondod, hogy neked legyen igazad!

A racionális vitává manipulált veszekedés:

- Akkor itt jobbra fordulok.
- De miért hármásban veszed be a kanyart? Miért nem váltasz át kettesbe? Nem így kell kanyarodni! Ez dilettantizmus! Egy jogosítvánnyal rendelkező normális sofőr nem így vezet! **Vagy tagadod? Úgy gondolod, hogy normális dolog így bevenni a kanyart?**

Példák a vita típusainak manipulálására

Tárgyalás helyett racionális (tudományos) vita: Bős-Nagymaros

□ Magyarország keretezése

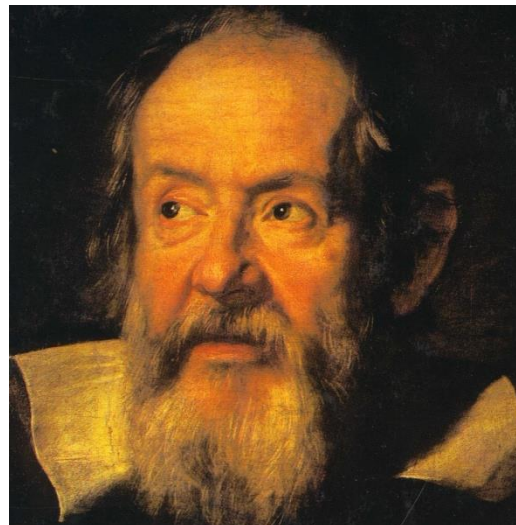
- tudományos vita: környezetkárosító-e a beruházás? Igen! Ezzel sikerült az európai környezetvédőket maga mellé állítania.
- De valójában ez egy tárgyalás volt arról, hogy ki állja a beruházás költségeit!

Példák a vita típusainak manipulálására

Racionális (tudományos) vita helyett tárgyalás: Galilei és az egyház

- Galilei nézetei vallási érdekeket sértettek, ezért kellett visszavonni állítását
- nem az állítás igazságtartalmát vizsgálták!

A vita szakaszai

- 1) **Konfrontációs szakasz:** a véleménykülönbség felszínre kerül.
- 2) **Nyitó szakasz:** nyilvánossá válnak a vita szerepei és elköteleződési és eldől, van-e elég „közös pont”, ami lehetővé teszi a véleménykülönbség feloldását.
- 3) **Argumentációs szakasz:** a kritikai ellenvetések visszaverése.
- 4) **Záró szakasz:** a vita eredményének megfogalmazása - ha nincs egyetértés, akkor véleménykülönbség feloldása nem történt meg.

Ezek a szakaszok nem szükségszerűen kronologikus sorrendben követik egymást!

A vita elemzése – négy dimenzió

1. Az érvelés hatásossága:

- Milyen eredménye van egy adott érvelésnek a célközegben?
- Mezőfüggő: nem független az érvelés a hallgatóságtól (a további három kritérium elvileg mezőfüggetlen)

2. Az érvelés erőssége (informális logika):

- Megalapozza-e az érvelés a végkövetkeztetést?

3. Az érvelések formája (formális logika):

- Megfelel-e bizonyos, logikailag érvényesnek tekintett formáknak az érvelés?

4. Az érvelések tartalmi helyessége:

- Igaz feltevések vezetnek-e el a végkövetkeztetéshez?

A vita elemzése – klasszikus megközelítés

Dialektika:

- Szűk közösségeken belüli vitahelyzeteket vizsgál.
- Közösen elfogadott szabályrendszer (pl. racionalitás) érvényesül.

Retorika:

- Beszédeket elemez.
- Adott (gyakran heterogén) közönség és téma esetén milyen meggyőző érveket lehet találni.

Logika:

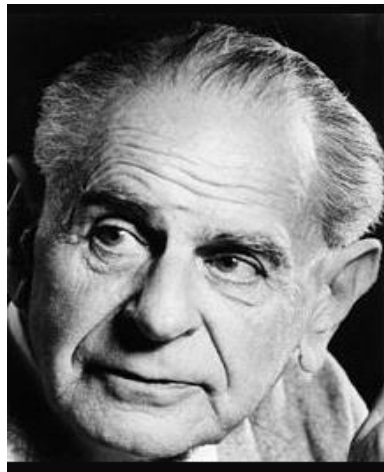
- Nem a kommunikáció elemzésére, hanem a biztos ismeretek megszerzésére szolgál.
- Élőnyelvi vitahelyzetek elemzéséhez a logika általában nem elégséges.

AJÁNLOTT IRODALOM ÉRVELÉSTECHNIKÁHOZ

- Forrai, Gábor (szerk.): *Informális logika*. Interneten: <http://www.unimiskolc.hu/~bolantro/informalis/tartalom.html> (Utolsó elérés: 2014. október 15.)
- Margitay, Tihamér (2007): *Az érvelés mestersége: Érvelések elemzése, értékelése és kritikája*. Budapest: Typotex.

A Karl Popper-féle vitaszituáció

Sir Karl Raimund Popper (Bécs, 1902. július 28. – London, 1994. szeptember 17.) osztrák származású angol filozófus. Főbb eredményeit a tudományfilozófia, az episztemológia és a politikafilozófia területén érte el. A 20. század legbefolyásosabb filozófusainak egyike.

No rational argument will have a rational effect on a man who does not want to adopt a rational attitude.

(Karl Popper)

A **Popper-féle vitaszituáció** a pro és kontra oldal váltakozó felszólalásaiból és kérdésfeltevéseiből áll, melyek meghatározó időrendben és időtartamban, moderált formában követik egymást, a racionális vita szabályai alapján. Az órán a Popper-féle vitaformátum **egy módosított változatát** játszunk le.

KÉSZÜLÉS A VITAÓRÁRA

Karl Popper-féle vitaszituáció

Tételmondatok:

Pro:

Kontra:

3-3 szereplő + 1 moderátor; csapatonként összesen 8 perc

Nyitó ember: 2 perc

Középső ember: 4 perc

Záró ember: 2 perc

KÖSZÖNÖM SZÉPEN A FIGYELMET!

Csordás Hédi Virág: hedi.csordas@filozofia.bme.hu

Geng Viktor: geng.viktor@gmail.com

Pinkasz András: andras.pinkasz@filozofia.bme.hu

Szabó Krisztina: kriszti.szabo@filozofia.bme.hu

Tanács János: oktatas.tanacs@gmail.com